

Friluftsliv og livskvalitet
- status og utfordringer

Statssekretær Heidi Sørensen

Trondheimsregionens friluftsråds
30 års markering, 20.11.08

Takk for trivelig invitasjon – til en viktig organisasjon – i en spennende friluftslivsregion

Gratulerer med 30 årsjubileet! 2008 – et merkeår for de interkommunale friluftsrådene

Oslofjorden er 75 år, Ryfylke 30 år og Friluftsrådet Vest 25 år. (Friluftsrådenes Landsforbund ble først stiftet på slutten av 80-tallet.)

De 20 interkommunale friluftsrådene er hjørnesteiner i arbeidet med å fremme friluftslivet i folks hverdagsliv og er i gledelig framgang på mange områder.

Friluftsliv og livskvalitet

Friluftsliv

En verdi i seg selv

Skaper gode miljøholdninger

Fremmer folkehelse

Foto: Naturvernforbundet i Oslo og Akershus

3 Statssekretær Heidi Sørensen, 20.11.08 Trondheimsregionens friluftsråd

Begrepet "friluftsliv" dukket første gang opp på trykk i Ibsens "Paa Vidderne" i 1859.

Nansen introduserte begrepet i dagligtale gjennom foredraget "Friluftsliv i 1921". Han brukte også ordet "naturliv" synonymt en kort stund.

Friluftslivet har i norsk tradisjon en klar egenverdi, men kan også ha nytteeffekter som mer kvalitet og trivsel i skolen, bedre fysiske vilkår for barn og unges oppvekst og ny verdiskapning.

Naturen som "apotek", "klasserom", "kjøkkenhage" eller "katedral" er i Norge overalt, tilgjengelig for alle, døgnåpen og gratis!

I en stressende hverdag søker menneskene til naturen for å finne ro. Friluftsliv er viktig for folks helse, både fysisk og psykisk.

Friluftslivet får (dessverre) mindre oppmerksomhet enn de eksistensielle miljøutfordringene

Disse er ofte negative miljøfaktorer som omtales som "tap" og "trusler"

Friluftsliv er for alle – uansett etnisk opphav, god eller svekket helse, funksjonsdyktighet, uansett alder
- og til alle årstider

Bildet: her ser vi en lettkledd ordfører i Ski kommune. Han har ski på bena, men mangler snø, selv om det er januar i 2007.

Bildet var del av en plakat fra kommunen for å få oppslutning om et folkemøte om klima og energi.

Klimaendringene gir grønne vintre....

...en måte å tilpasse oss klimaendringene på, er å lage kunstsne, slik at barn fortsatt kan lære å gå på ski.

Bilde: Skiforeningen lager snø til skilek på en grønn Greverud golfbane, i samarbeid med Oppegård, Ås og Ski kommuner.

Vi må drøfte nødvendige tilpasninger hva gjelder anlegg, tilretteleggingstiltak og typer aktiviteter for framtiden.

Det er også en voksende utfordring for friluftslivet å finne egnede måter å bidra til å forebygge klimaproblemer, bl.a. gjennom å minimalisere transport og forbruk.

Bilde: Mange av oss ønsker at våre barn også skal få oppleve slike skiturer – på silkeføre - og ikke bare på kunstsno!

Statistikk viser at 80% av oss bekrefter at vi går på tur. De fire viktigste aktivitetene folk foretrekker når de er fysisk aktive er friluftslivsaktiviteter – fotball kommer langt nede på lista (SSB 2008)

Friluftslivet gjør oss mer robuste til å takle hverdagslivet – både fysisk og mentalt. Barn som ferdes i natur utvikler gode motoriske og sosiale evner.

Friluftsliv og livskvalitet

Friluftsliv for alle

Eldre og yngre Minoritetsgrupper

Foto: Marianne Gjølve Foto: 'WILDA' / Annonistisk senter

8 Statssekretær Heidi Sørensen, 20.11.08 Trondheimsregionens friluftsråd

Bilde: 1) Far og sønn utforsker livet i sjøen. 2) Friluftsliv for etnisk minoritetsungdom: fra jakt med Gausdal fjellstyre.

Friluftslivstilbud er egnet til inkludering og likeverd. Universell utforming skal gi alle likeverdige muligheter til å delta i samfunnslivet.

Friluftsrådene tar utfordringen på alvor og gjør en bra innsats med å kartlegge forholdene i friluftsområder og forberede nødvendige tiltak.

Vi ønsker å legge til rette for inkludering og utjevning av levekår gjennom lavterskeltilbud.

Friluftslivet står overfor nye utfordringer i et mer globalisert, flerkulturelt, individrettet og kommersialisert Norge.

Familiestrukturen og vår livsstil er i endring. En befolkning der bl.a. andelen eldre og andelen med annen etnisk opprinnelse er økende

Friluftsliv og livskvalitet

Allemannsretten

styrke og bruke allemannsretten

fjerne barrierer

forebygge skader og konflikter

9 Statssekretær Heidi Sørensen, 20.11.08 Trondheimsregionens friluftsråd Foto: Olav Gunnar Ballo

Allemannsrett og allemannsvett.

Nedbygging av barrierer- et nøkkeltema. Forebygge skader og konflikter.

Tilgang til store friluftsanseraleer krever at vi ikke omdisponerer attraktive naturområder.

Hvordan demme opp for storstilt omdisponering fra utmark til innmark og påfølgende privatisering?

Hvordan ta i bruk plan- og bygningsloven lokalt til aktivt vern av ferdselsmulighetene?

Ny plandel til plan og bygningsloven trer i kraft 1. juli 2009.

Vi følger opp med forslag til revisjon av friluftsløven hva gjelder stengsler, ferdsel i plantefelt, bålbrenning, bærplukking og stadfesting av lokale vedtak med mer til neste år.

Viktig å sikre overordnet og sammenhengende grønnstruktur i byer og tettsteder

Bygger videre på de gode erfaringene fra Stavanger de senere år. Er i gang med tilsvarende økonomisk samarbeid for å sikre og tilrettelegge viktige friluftsområder i Bergen, Oslo, Kristiansand og Trondheim.

Vårt samarbeid med Friluftsrådenes Landsforbund om erverv av friluftsområder og overtakelse av statlige eiendommer de siste årene, har båret frukter og vil bli videreført.

Vi fortsetter arbeidet med å sikre nye friluftsområder, særlig i kystsonen. I alt sikret mer enn 2.000 områder til friluftsmål over hele landet. Siste år kom 58 nye områder til.

Det vil fortsatt bli lagt vekt på å åpne ulike typer statseiendommer for allmennheten.

Allemannsretten er under press enkelte steder – især i strandsonen.

Trønderkommuner samarbeider med Statens naturoppsyn for tiden og er blitt strengere med byggesaker i strandsonen.

Vi gir økonomisk støtte til juridisk bistand til kommuner som har behov for å sikre friluftslivet i strandsonen – både langs kysten, ved innsjøer og vassdrag. Vi gir også økonomisk bistand til kystsonenettverket.

Bestemmelsene om bygging i strandsonen blir strengere i den nye plandelen til Plan- og bygningsloven.

Statlige retningslinjer for en differensiert strandsonepolitikk skal gjøre det enklere for kommunalforvaltningen, lokalpolitikere og innbyggerne å forholde seg til plan- og bygningslovens strandsonbestemmelse.

Planleggingen i kommunene må i større grad tilpasses de lokale forholdene. Utbyggingsinteresser veies mot miljøhensyn på det enkelte stedet.

Bilde: Eventyrskog i Oslo-Marka, der friluftslivet har stått sterkt gjennom generasjoner. For Trondheim er Bymarka viktig.

Vi vil legge fram en egen lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (Markaloven), trolig i løpet av 2008. Den skal sikre grensene og ta vare på natur- og kulturaktivitetene i Marka.

Bestemmelser om særskilt vern for å beskytte begrensede arealer med særlig viktige naturopplevelsesverdier.

Sammen med det generelle byggeforbudet, er bestemmelsen om særskilt vern viktigste virkemiddel for å beskytte unike natur- og kulturlandskap.

Det er særlig viktig for friluftsliv og naturopplevelse og bevaring av Markas siste "eventyrskoger". Slikt vern kan ikke gjennomføres med andre virkemidler. Heller ikke gjennom Markalovens generelle vern, eller gjennom vernebestemmelser i annet lovverk, som for eksempel skogloven, naturvernloven eller ny naturmangfoldlov. Vi håper markaloven vil stimulere andre byer til å sikre sine nærrområder.

Bilde: kulturlandskap i Trollheimen, like utenfor grensen til et naturreservat.

Denne regjeringen har vernet 6.300 km² etter naturvernloven fordelt på fire nye nasjonalparker og en utvidelse, 19 nye landskapsvernområder og én utvidelse. I tillegg kommer en rekke naturreservater og andre typer verneområder.

Nå er 14.3 % av Fastlandsnorges natur vernet. 16 nye områder gjenstår ifølge nasjonalparkplanen + to utvidelser.

Vi er nå beredt til å legge fram et revidert forslag til lov om motorisert ferdsel i utmark for Stortinget.

Vi trenger et moderne og helhetlig lovverk for å stanse tapet av planter, dyr og naturtyper. I tillegg til Markaloven, legger vi fram et forslag til ny lov om forvaltning av naturens mangfold (Naturmangfoldloven), slik at Stortinget kan behandle den til våren.

Bilde: Hele familien på tur i Trollheimen

Undersøkelser viser at kunnskap og ferdigheter øker med målrettet stimulering og motivering, og at grunnlaget for gode friluftslivsvaner legges i tidlige barneår. Derfor er barn og unge vår hovedmålgruppe

Dessuten er ungdommens (16-24 år) deltakelse i friluftsliv er betydelig redusert de senere år. Det er en utfordring, både i et miljø- og et helseperspektiv.

"Den naturlige skolesekken" lansert av miljøvernministeren og kunnskapsministeren 30. oktober i år

Et felles løft mellom de to departementene og deres direktorater

Prosjektet bygger bl.a. på gode erfaringer fra friluftsrådernes suksess "Læring i friluft"

Ti kommuner i A. Agder, Oslo og Akershus er plukket ut som piloter i første omgang

Målet er å gjøre tiltaket landsomfattende etter hvert

Starter opp med 5 mill. kr. fra 2009

De fleste oppgavene innen friluftsliv som i dag ligger i fylkesmannens miljøvernavdeling, overføres til fylkeskommunen 1. januar-10. Dette gir nye muligheter!

Friluftslivet har måttet vike prioritet for vernesaker og forurensningsspørsmål hos Fylkesmennene de siste 10-15 årene

Flere av fylkeskommunene har imidlertid hatt friluftsliv høyt på sin agenda og satt av både kapasitet og penger til formålet

Nærheten til sektorer som kultur (kulturminnevern og idrett), folkehelse, skole og plansiden blir viktige!

Dette gir de folkevalgte på region-nivå ansvar for både miljø- og helseaspektet i friluftslivet

Sammen kan vi bidra til at dette blir en god løsning for friluftslivet. De interkommunale friluftsrådene er viktige aktører.

Økninger i 2009 som vil ha positiv innvirkning på friluftslivets vilkår:

+ 345 mill. kr. til naturmangfold

+ 129 mill. kr. til klima

+ 268 mill. kr. til kulturminner (2009 er Kulturminneår)

+ 17 mill. kr. til lokalt miljøvern

Regjeringen øker bevilgningen til Friluftsrådet og friluftsrådene med 1 mill. kr. i år og ytterligere 1 mill. kr. for 2009. Det er en økning på ca. 15% etter stillstand under Bondeviksregjeringens siste år.

Økningene på flere av de andre miljøområdene har både direkte og indirekte betydning for friluftslivets vilkår

+ 345 mill kr til naturmangfold

Regjeringen lanserer verdiskapingsprogram fra 2009 (til 10 mill. kr.)

Natur- og friluftsområder viktige både for naturvern, helse og verdiskapning.

Kommunal og regionaldepartementet har bidratt til programmet som skal gå over 5 år, med ca. 10 piloter/hovedprosjekter.

Inviterer til bred deltakelse. (Fylkeskommuner, kommuner, fylkesmenn, grunneiere, reiselivslag, frivillige lag og foreninger med mer.) Støtter nyskaping og ideer som ikke går på bekostning av miljø- og verneinteresser

Skal bidra til profesjonell produktutvikling knyttet til naturopplevelser og bedre planlegging og forvaltning innenfor og utenfor verneområdene.

Skal hjelpe gründere og småbedrifter med infrastruktur og tilrettelegging mange kan ha nytte av (for eksempel stier og løyper, infoskilt og plakater, rasteplasser).

Friluftsliv og livskvalitet

Økt støtte til friluftsliv i 2009

- + 4,5 mill kr til ny kystoppsynsbåt for SNO i Finnmark
- + 3 mill kr til stimuleringsarbeidet
- + 1 mill kr til Friluftsrådenes Landsforbund (FL) og friluftsrådene
- + 630.000 kr til de frivillige organisasjoner

20 Statssekretær Heidi Sørensen, 20.11.08 Trondheimsregionens friluftsråd Foto: Marianne Gjerv

Regjeringen foreslår flere økninger til friluftsliv i 2009: MDs budsjett øker med 810 mill. kr.

+ 4,5 mill kr til ny kystoppsynsbåt for SNO i Finnmark

+ 3 mill kr til stimuleringsarbeide

+ 1 mill kr til Friluftsrådenes landsforbund og friluftsrådene

+ 630.000 kr til de frivillige organisasjoner

Økning på 24.7 % får også positiv innvirkning på friluftslivets vilkår

Friluftsliv og livskvalitet

En gladnyhet til slutt
+ 5 mill kr til tilretteleggingstiltak i 2009

21 Statssekretær Heidi Sørensen, 20.11.08 Trondheimsregionens friluftsråd Kilde: Skiforeningen

Dere har gitt forslaget til neste års friluftslivsbudsjett karakteren 3 – så vidt *bestått*.

Budsjettforslaget har med unntak for ett kutt i tilrettelegging og drift, påplusninger på alle poster for friluftsliv.

Tilrettelegging trenger fortsatt økning, slik at vi kan fortsette på det løftet vi startet opp i år.

Dette er Stortingsflertallets oppfatning.

Derfor er jeg glad for å kunne fortelle at det er det lagt inn 5 mill. "friske" kr. i den budsjettinnstillingen som legges fram av komiteen i dag.

Gratulerer med
30 år!

Lykke til videre!

Foto: Olav Gunnar Bello